

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KREITI YA 12

SEPEDI LELEMETLALELETŠO LA PELE (FAL)

LEPHEPHE LA BOBEDI (P2)

DIBATSELA 2017

MEPUTSO: 70

NAKO: Diiri tše 2

Palomoka ya matlakala a dipotšišo ke 19.

DITAELO LE TSHEDIMOŠO

1. Badišiša ditaelo ka šedi pele o thoma go araba dipotšišo.
2. O se ke wa leka go bala lephephe ka moka. Lebelela diteng letlakaleng le le latelago gomme o laetše dinomoro tša dipotšišo tša dingwalo tšeo o di badilego. Ka morago ga moo, bala dipotšišo gomme o kgethe tšeo o nyakago go di araba.
3. Lephephe le arotšwe ka DIKAROLO TŠE NNE:

KAROLO YA A:	Padi	(35)
KAROLO YA B:	Tiragatšo/Terama	(35)
KAROLO YA C:	Dikanegelokopana	(35)
KAROLO YA D:	Theto	(35)
4. Araba dipotšišo TŠE PEDI fela go tšwa dikarolong TŠE PEDI.

KAROLO YA A:	PADI Araba dipotšišo KA MOKA.
KAROLO YA B:	TIRAGATŠO/TERAMA Araba dipotšišo KA MOKA.
KAROLO YA C:	DIKANEGELOKOPANA Araba dipotšišo KA MOKA.
KAROLO YA D:	THETO Araba dipotšišo KA MOKA.
5. Diriša lenanetekolo.
6. Latela ditaelo ka šedi go KAROLO YE NNGWE le YE NNGWE.
7. Nomora dikarabo tša gago go swana thwii le ka fao dipotšišo di nomorilwego ka gona ka gare ga lephephe la dipotšišo.
8. Thoma KAROLO YE NNGWE le YE NNGWE letlakaleng LE LEFSA.
9. Kakanyo mabapi le taolo ya nako:
Šomiša tekano ya metsotso ye e ka bago ye 60 KAROLONG YE NNGWE le YE NNGWE.
10. Ngwala ka bothakga, ka mongwalo wa go balega.

LENANEOTEKOLO:

KAROLO YA A: PADI		
Araba dipotšišo KA MOKA.		
NOMORO YA POTŠIŠO	MEPUTSO	NOMORO YA LETLAKALA
1. <i>Kgati ya moditi</i>	35	5
2. <i>Dilo tšela ke batho</i>	35	7
KAROLO YA B: TIRAGATŠO/TERAMA		
Araba dipotšišo KA MOKA.		
3. <i>Di šitile Phaahla</i>	35	9
4. <i>Ga le batswadi ba selo</i>	35	12
KAROLO YA C: DIKANEGELOKOPANA		
Araba dipotšišo KA MOKA.		
5.1 'Mohlomongwe ke tihabologo'	18	15
LE		
5.2 'Legokolodi la marega'	17	16
KAROLO YA D: THETO		
Araba dipotšišo KA MOKA.		
6.1 'La pitšana'	18	17
LE		
6.2 'Le tlabja ke tše'	17	18

LENANETEKOLO/LENANETSHWAYATSHWAYO

Dira leswao (✓) go lenanetekolo le le latelago go kgonthišiša ge e ba o lateletše ditaelo gabotse.

KAROLO	NOMORO YA POTŠIŠO	PALO YA DIPOTŠIŠO TŠEO DI ARABJAGO	LESWAO (✓)
A: Padi	1–2	1	
B: Papadi/Terama	3–4	1	
C: Dikanegelokopana	5.1–5.2	1	
D: Theto	6.1–6.2	1	

HLOKOMELA: Kgonthišiša gore o arabile dipotšišo go tšwa dikarolong TŠE PEDI fela.

KAROLO YA A: PADI**POTŠIŠO YA 1: KGATI YA MODITI – OK Matsepe**

Bala ditsopolwa tše ka šedi gore o tle o kgone go araba dipotšišo.

1.1 SETSOPOLWA SA A

'Homola, lefeela tena! Ke dilo mang tšona tšeo o di bolelago gomme o tlogetše tšeo ke le bileditšego tšona ...?'

'A go homole wena kgoši gobane felo fa o re bileditše go tla go bolela! O re a homole? Go homola moo ga se sona a llogo ka sona ge a re o re biletša go tla go ba dimumu mo kgorong? Kgoši, lesetša Kutollo gore a ntšhe se se lego ka mafahleng a gagwe! Emelela o tšwele pele wena Kutollo, re ka tenwa ke bofšega bjale gona!' 5

Mongangapane o ile go bolela ka mokgwa woo, kgoši a selekega mo a ilego a se tsebe gore a ka reng; ya re ge a ema ka dinao gore a ngale a ikele ka lapeng bjalo ka mehla a tlogelago banna kgorong ge a lebanywa le taba ya gagwe, Mongangapane a re: 10

'Lehono gona kgoši ge o ka etša ka mehla wa ngalela ka lapeng, ke gona o tlogo go tseba gore ge ba re kgoro e ja mong wa yona ba šupa eng. Wena nke lehono gona o leke bjalo ka mehla re bone ge gonabjalebjale o ka se be o le difarong tša badimo mola lapa lela la gago le hilogaditšwe le ka mollo! Ga ke go ganetše, ke re wena leka feela!' 15

[Letl. 36]

- 1.1.1 Na molwantšhwa wa setsopolwa se ke mang? (1)
- 1.1.2 Tikologo ya mo setsopolweng ke ya mohuta mang? Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (3)
- 1.1.3 Efa semelo sa Mongangapane. Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (3)
- 1.1.4 Go ya ka tsebo ya gago ya padi ye, tšweletša bokamorago bjo bo hlotšego thulano setsopolweng se. (1)
- 1.1.5 Na moya wo o fokago ka pading ye ke wa mohuta mang? Fahlela karabo ya gago ka dintlha TŠE PEDI. (3)
- 1.1.6 Tšweletša kgopolo ya lefoko le le thaletšwego ka dintlha TŠE PEDI. (2)
- 1.1.7 Akanya ponelopele ya ditiragalo tša setsopolwa se. (1)
- 1.1.8 Go ya ka tsebo ya gago ya padi ye, na ditiragalo tša setsopolwa se di bopa legato lefe la thulaganyo? Fahlela karabo ya gago. (2)
- 1.1.9 Ngwala molaetša wa padi ye ka dintlha TŠE PEDI. (2)

LE

1.2 **SETSOPOLWA SA B**

'Wena Mahlatsemang, ke bona mohuta o šele, wa ngwana mo motseng wa ka gomme ge ke botšiša ke kwa gore ke wa gago.'	
'Ke ofe sebatakomo?'	
'Ke mošemanyana yo mongwe yo go thwego ke wa morwediago.'	
'Ngwana yoo ke wa gago, sebatakomo!'	5
'Wa ka ka mokgwa ofe?'	
'Bokgole bjo ke bo tsebago, sebatakomo, ke go re mmagongwana yoo o mo nyetše.'	
'Mmagwe ke mo nyetše?'	
<u>'Difoka tša gago di be di tloga di hlometšwe photong ya lefao ka ge o nyala yena Thibathibetša sebatakomo, gomme ke ka fao ke rego ke wa gago.'</u>	10
... Fao gona bobedi ba ile ba homola ba lebelelane, Mahlatsemang a letetše phetolo mola Sefatamollo a e hloka ebile go sa šite gore ga go fao a ka yago go e hwetša ntshe.	
'... Sebatakomo sa banna, yo nka mo tšeago ke morwedi wa ka fela, eupša mošemanyana yokhwi yena aowa.'	15
'Ka lebaka la eng?'	
'Ga se ngwanake eupša wa gago, wa ka ke yokhwi mmagwe.'	
'Mošemanyana yokhwi anthe ke wa mang ge e se wa morwediago?'	
Ka boikokobetšo sebatakomo, morwediate ga a tloga naye kua ga ka eupša o mo hlotše gona mo kgorong yekhwi.	20
'Le mang?'	
'Ke tla tseba bjang mmagwe a nyetšwe ke wena, sebatakomo?'	

(Letl.: 58–59)

- 1.2.1 Akaretša setsopolwa se ka dintlha tše tharo. (2)
- 1.2.2 Hlaloša ka mokgwa woo baanegwa ba ba amanago ka gona:
 (a) Sefatamollo le Mahlatsemang
 (b) Thibathibetša le Mahlatsemang (2)
- 1.2.3 Polelo yeo e kotofadišwego ke ya mongwadi e sego moanegwa. Efa mehola YE MEBEDI ya tema yeo e kgathwago ke mongwadi pading ye. (2)
- 1.2.4 Efa mohola wa thekniki ya leswaotlabego leo mongwadi a le šomišitšego. (2)
- 1.2.5 Hlaloša phapantšho yeo e tlišwago ke lefoko le le thaletšwego. (2)
- 1.2.6 Go ya ka tsebo ya gago ya puku ye, hlaloša ka mokgwa woo mantšu a a Sefatamollo a tšweletšago kgegeo ka gona: 'Mo motseng wa ka.' (1)

- 1.2.7 Na sephetho seo Mahlatssemang a se tšerego ke sa maleba? Fahlela karabo ya gago ka dintlha TŠE PEDI. (2)
- 1.2.8 Efa maikutlo a gago mabapi le ditiro tša Sefatamollo pading ye. Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (3)
- [35]

POTŠIŠO YA 2: *DILO TŠELA KE BATHO* – MC Mphahlele

Bala ditsopolwa tše ka šedi gore o tle o kgone go araba dipotšišo.

2.1 SETSOPOLWA SA C

Go bontšha gore ke yena motho wa maemo mokgomana Mashudu Makhado o ile a kaola mosadi wa Bammala; ... Ge a šetše a boa lekgarebeng leo la gagwe o be a sa swarege. Le ge e le dinako tša dipoko le baloi, o be a swanetše go no hwetša mosadi wa gagwe a sa kokobane, a mo letetše.	5
Go fihla mo seferong e be e le go letša naka gomme mosadi a tšwa ka lebelo go tla go bulela sefatanaga le go tswalela ge a seno sobelela ka karatšheng. Moisa ge a etšwa ka mmotorong o be a sa tswalele lemati la karatšhe. Mosadi o tla šibašiba a tla a le tswalela, a kitimela ka khitšhing go ruthetša dijo ka gore komangkanna o be a re ga a je dijo tša go tonya, ga se yena kolobe. Ge dijo di sa ruthela mosadi o tla tšea dinotlelo (dikgonyo) go ya go notlela (kgonya) sefero le karatšhe.	10
... Ge mosadi a tliša dijo o be a gagaba ka maoto a swareditše dibjana ka diatla tše pedi. Gona mo o tla ba a sa fetše go reta, a fela a re: 'Tlou, Tlou ya mmogo!' Moisa le yena o tla be a itumela a re mosadi wa gagwe o a tseba gore monna ke tlou, o ja mere ka moka.	15

[Letl. 3]

- 2.1.1 Na molwantšhwa wa setsopolwa se ke mang? (1)
- 2.1.2 Tikologo ya mo setsopolweng ke ya mohuta mang? Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (3)
- 2.1.3 Efa semelo sa Mashudu Makhado. Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (3)
- 2.1.4 Hlaloša bokamorago bja setsopolwa se. (1)
- 2.1.5 Ke moya ofe wo o fokago ka pading ye? Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (3)
- 2.1.6 Tšweletša kgopolo ya mongwadi setsopolweng se ka tšhomišo ya lentšu la 'komangkanna'. Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (2)
- 2.1.7 Akanya ponelopele ya ditiragalo tša setsopolweng se. (1)
- 2.1.8 Go ya ka tsebo ya gago ya padi ye, ditiragalo tša setsopolwa se di bopa legato lefe la thulaganyo? Fahlela karabo ya gago. (2)
- 2.1.9 Ngwala molaetša wa padi ye ka dintlha TŠE PEDI. (2)

LE

2.2 **SETSOPOLWA SA D**

Tatagobona Mashudu le borakgadi ka bobedi ba be ba le gona. Rakgadi Maphefo o be a sa fetše go kgotsa, a re: 'Ruri dilo tšela tša samme ke batho!' Kganthe dikgolo di sa etla, ka kgwedi ya Julae wona ngwaga wo ke ge boLefuno le bona ba ile go apara tša bona dipurapura, ba soka ka mapanta a bongaka. Moo gona go be go tšile go senyega. 5

Motho o be a tla idibala, go sa tsebje gore o idibatšwa ke eng, e ka ba lethabo goba lehufa. Le gona moo Mashudu o ile a rwala dikgaetšedi tša gagwe a ya le tšona Rankua go bona ge bana ba apara. Moo gona Rakgadi Maphefo o ile a hloka molomo, a sa kwešiše gore go direga eng. Gape yena o be a ka se swarwe ke ngaka ya sekgowa ka diatla. Leoto la gagwe le be le sa tsebe sepetlele le kliniki. 10

Tšatši leo mogala Mukhabudi o be a tsene ka holong a apere purapura ya gagwe ye khwibidu. O be a re o aparetše kgaetšedi. Gape ka Aprele ge a apešwa o ile a hlwa ka yona mosegare ka moka go fihla bošego. Go be go se yo a tsebago gore o e apotše neng. Ba metlae ba be ba re o robetše ka yona. 15

[Letl. 67]

- 2.2.1 Akaretša setsopolwa se ka dintlha tše tharo. (3)
- 2.2.2 Hlaloša ka mokgwa woo baanegwa ba ba amanago ka gona:
- (a) Lefuno le Mashudu
- (b) Lefuno le Maphefo (2)
- 2.2.3 Mantšu a, 'Gape yena o be a ka se swarwe ke ngaka ya sekgowa ka diatla', ke polelo ya mongwadi. Efa mehola YE MEBEDI ya tema yeo e kgathwago ke mongwadi pading ye. (2)
- 2.2.4 Efa mohola wa thekniki ya leswaotlabego leo mongwadi a le šomišitšego. (2)
- 2.2.5 Hlaloša phapantšho yeo e tlišwago ke lentšu le 'senyega' setsopolweng. (2)
- 2.2.6 Go ya ka tsebo ya gago ya padi ye, hlaloša ka mokgwa wo mantšu a mongwadi a gore Rakgadi Maphefo o ile a hloka molomo a tšweletšago kgegeo ka gona. (1)
- 2.2.7 Na sephetho seo Mashudu a se tšerego ka bana ba gagwe morago ga lehu la mmagobona ke sa maleba. Fahlela karabo ya gago ka dintlha TŠE PEDI. (2)
- 2.2.8 Efa maikutlo a gago mabapi le ditiro tša Rakgadi Maphefo pading ye. Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (3)

[35]**PALOMOKA YA KAROLO YA A: 35**

KAROLO YA B: TIRAGATŠO/TERAMA**POTŠIŠO YA 3: DI ŠITILE PHAAHLA – SN Tseke**

Bala ditsopolwa tše ka šedi gore o tle o kgone go araba dipotšišo.

3.1 SETSOPOLWA SA E

THAKGOLE:	<i>(O kwele ka pela, gomme o fetolela Lehlanye.)</i> O a mo tseba. A ke re ke mošemane yola wa go ema ka maoto, wa senatla, ra go mo hwetša mola Tshelagape maloba, gomme ka go tsebiša yena?	
BOTANKANE:	<i>(Bjala bo mo tsene hlogong.)</i> Oo! Ke a mo gopola. A ke re o ra yola o rego batho ba be ba re: 'Lehlanye o tšo gapa kgomo le namane, mola a tseba hlaba e hlabantšha batho, e ba hlalanya, e hlakantšha hlogo?'	5
THAKGOLE:	Bjale o boletše ye kgolo ya go rona kgoro ye ya Thulare. Tše o di bolelago tše ke tša bona bagaditšong, bafefa le baferehli ba motse wo ka moka.	10
BOTANKANE:	A di ye uwe hle, ke kwele mong wa ka, nka se sa boeletša hle!	
THAKGOLE:	A wena Mohlomphegi Lehlanye a yo morwago go bolelwago ka yena o mphantong ofe? A maitshwaro a yo morwago a sa go kgahla? ...	15
BOTANKANE:	Ga di tshwenye tše, tabakgolo ke go se be ga gagwe sekolong mola a godile e le monna. Gape ngwana wa lesomepedi la mengwaga mehleng yeno o mo mphantong wa boselela.	20
LEHLANYE:	Banna ba gešo a re di tlogeleng, kgomo e wetšwa ke namane. Le nna ke seo se ntebanego. Bana ba lehono ba bona seo rena ba batala re sa se bonego goba re šiago go se bolela goba re šetšego re se tlaetše moo re sa kgonego go bona bošaedi ...	25

[Letl. 7–8]

- 3.1.1 Na ditiragalo tša setsopolwa se di tšweletša tikologo ya mohuta mang? Fahlela karabo ya gago. (2)
- 3.1.2 Botankane ga a na maitshwaro. Thekga kgopolo ye ka dintlha TŠE PEDI. (2)
- 3.1.3 Tšweletša mešomo YE MEBEDI ya thekiniki ya ditšhupasefala yeo mongwadi a e šomišitšego go hlaloša ditiragalo tša tiragatšo ye. (2)
- 3.1.4 Na Thakgole o tswalana bjang le Botankane? (1)
- 3.1.5 Hlaloša kgegeophetogo yeo e tšweletšwago ke polelo ya Botankane ya mathomo le ya Lehlanye setsopolweng se. (2)
- 3.1.6 Moya wo o fokago setsopolweng se ke wa mohuta mang? Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (3)

- 3.1.7 Na tiragatšo ye e ka bapalega sefaleng? Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (2)
- 3.1.8 Akaretša molaetša wa tiragatšo ye ka dintlha TŠE PEDI. (2)
- 3.1.9 Na o kwana le maikutlo ao a tšweletšwago ke polelo ya Thakgole ya bobedi? Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (2)

LE**3.2 SETSOPOLWA SA F**

TLHAKOLANE:	Le a bona ke eng? Yo Namele ke sehvirihwiri gare ga barutši. Na yena o kgona ditaba le maano go feta ba bangwe barutiši? Ge e ba o na le kgopolo yona ye a šetšego a e bolela, nna nka se boele morago.	
MONAWA:	Aowa banna, tša banna di a rerwa, tša fela. Le lehono a re direng bjalo hle!	5
TLHAKOLANE:	Nna ga ke nyake motho a nnaganela le ge ke sa gane ge a nagana tša gagwe. Bjale yo Namele a hlokomele, ga se nna wa go bapalelwa.	
NAMELE:	Nna ke bona se se ka ahlolago e no ba ge nna le yo Tlhakolane re ka fo nkgetššana mahwafa gwa fela. Nka se mmolaye, aowa, ke tla mo ruta bonna le gore ke nna mogolwagwe.	10
MONAWA:	Aowa, ntwaga gare ga morutwana le morutiši! Nka se dumele. Ge le nyaka go lwa, le lwe le le babedi re se gona.	15
NAMELE:	<i>(O a emelela, o feta ka pele ga Tlhakolane; o a sepela gomme o tia yo Tlhakolane nko tše ka ntahle.)</i> Ke a go kwa, o a re aga wena Monawa, eupša selo se ga se kwe se tšea, eja sebete sa kgomoešo moisa wa gešo.	20
TLHAKOLANE:	<i>(Molomo o pategile o tšwa madi mola mookola le wona o dutla ka dinkong; o thibile ka seatla; o fofela Namele.)</i> Dikudumela tša mogale ke madi. Le wena apara sebete ke seo o tšame o kgantšetša marena. <i>(O tshwela Namele sefega se ka madi, gomme o mo tia ka hlogo le matolo.)</i>	25
MOTŠHATŠHA:	Se ba aroganye. Babedi ga ba lwe ba ronana dinta. Wa gešo ke wa ka godimo; monna ge a ehwa ga a rutheletšwe meetse.	
MONAWA:	Le a bona bjale? Barutwana ba bangwe ke bale ba kitimela mono ba na le Morutiši Serepelele.	30
MOTŠHATŠHA:	Gape o se lebale gore ntwaga e bose legoeng. A ba tle ba ba tšhele legwata la koma.	
MONAWA:	<i>(O swara Tlhakolane)</i> Aowa, monna, o dira molato wo mogolo. Tlogela morutiši hle, ke a go rapela!	35

[Letl. 83–84]

- 3.2.1 Na ditiragalo tša setsopolwa se di diragala nako mang? (1)
- 3.2.2 Laetša kamano ya baanegwa bao ba latelago:
- (a) Monawa le Motšhatšha
- (b) Namele le Tlhakolane (2)
- 3.2.3 Namele ke motho wa go se itlhomphe. Tiiša karabo ya gago ka mehlala YE MEBEDI. (2)
- 3.2.4 Tšweletša mehola YE MEBEDI ya poledišano bjalo ka kokwane ya motheo ya tiragatšo ye. (2)
- 3.2.5 Ke thulano ya mohuta mang ye e tšwelelago tiragatšong ye? Fahlela karabo ya gago ka dintlha TŠE PEDI. (3)
- 3.2.6 Ka dintlha TŠE PEDI efa ntlhatebelelo ya mongwadi ka Namele tiragatšong ye. (2)
- 3.2.7 Go ya ka tsebo ya gago ya tiragatšo ye, na molwantšhwa ke mang? Fahlela karabo ya gago. (2)
- 3.2.8 Ke thuto efe yeo e tšweletšwago ke tiragatšo ye? Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (2)
- 3.2.9 Na kgopolo ya gago ke efe mabapi le maitshwaro a Monawa tiragatšong ye? (1)

[35]

POTŠIŠO YA 4: GA LE BATSWADI BA SELO – Phillip Mothupi

Bala ditsopolwa tše ka šedi gore o tle o kgone go araba dipotšišo.

4.1 SETSOPOLWA SA G

<i>(Lapeng la Setongwane mantšiboa. Ka karatšheng go tletše banna le basadi ba iketlile ka bjala. Mmino o leletšwa godimo ebile ba a bina.)</i>	
SETONGWANE:	<i>(Ka go tagwa)</i> O a tsenwa wena monna Phafana. Ge e sa re <i>Cape Town is not here</i> , e reng ka gore le Sejahlapa ga o se tsebe? 5
PHAFANA:	<i>(O sa sega)</i> Le tlo segwa ke batho Setongwane. Koša ye e re: <i>Take time to know her</i> . Ka segageno e re: 'Tšea nako go mo tseba, monna.' <i>(Go tsena Nkareng a athile mokotlana a bile a swere dipolastiki gomme o a mmona)</i> Monna Setongwane, o a welwa! 10
SETONGWANE:	<i>(O bona Nkareng, o a tšhoga ebile o tloga kgauswi le mosadi o ya go Nkareng)</i> Ao Nkareng mogatšake, o bewa ke eng mo gae ka nako ye?
NKARENG:	<i>(Ka pefelo)</i> Yeo nako ga e nyake wena Setongwane. Wena tšwela pele o bine le setagwana sela sa gago nkego ke lehopane. <i>(O a retologa o a tšwa o leba ka ntlong)</i> 15
SETONGWANE:	<i>(O mo šala morago)</i> Aowa mogatšake, ema ke go hlalošetše. <i>(Nkareng ga a mo theetše o a sepela gomme o mo šala morago ba tsena ka ntlong)</i> 20
NKARENG:	A o ntšhaletšeng morago Setongwane? Sepela o yo iketla le leratha lela la gago la setagwa.
SETONGWANE:	<i>(Ka go ithapeletša)</i> Aowa hle mogatšake, theetša ke go hlalošetše.
[Letl. 9–10]	

- 4.1.1 Ditiragalo tša setsopolwa se di tšweletša tikologo ya mohuta mang. Fahlela karabo ya gago. (2)
- 4.1.2 Setongwane ga a ithomphe. Thekga kgopolo ye ka dintlha TŠE PEDI. (2)
- 4.1.3 Tšweletša mešomo YE MEBEDI ya thekiniki ya ditšhupasefala yeo mongwadi a e šomišitšego go hlaloša ditiragalo tša tiragatšo ye. (2)
- 4.1.4 Efa tswalano ya Setongwane le Nkareng yeo e tšweletšwago ke tiragatšo ye. (1)
- 4.1.5 Hlaloša kgegeophetogo yeo e tšwelelago go Nkareng le Setongwane go ya ka tiragatšo ye. Efa dintlha TŠE PEDI. (2)
- 4.1.6 Moya wo o fokago tiragatšong ye ke wa mohuta mang? Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (3)

- 4.1.7 Na tiragatšo ye e ka bapalega sefaleng? Fahlela karabo ya gago ka dintlha TŠE PEDI. (2)
- 4.1.8 Hlaloša molaetša wa tiragatšo ye ka dintlha TŠE PEDI. (2)
- 4.1.9 Akanya maikutlo a Phafana ka mantšu a: 'Monna Setongwane, o a welwa!' (2)

LE**4.2 SETSOPOLWA SA H**

(Lapeng la Setongwane mesong. Nkareng le Puleng ba dutše ka moraleng ba nwa teye) ...

NKARENG: *(O mo tomoletše mahlo)* Re ka se e tlogele o se wa mpotša gore o rwešitšwe ke mang morwalo wo. O nagana gore nna ke tlo botša tatago ke reng? 5

PULANE: *(O a lla)* Tate a ka se go botšiše, Mma.

NKARENG: *(O a makala)* O reng o re tatago a ka se mpotšiše?

PULANE: Tate o a tseba gore morwalo wo ke wa mang.

NKARENG: *(O a tširoga)* Wena Pulane, o nyaka go mpotša gore morwalo wo ke wa tatago? *(O thoma le go tsorotla kudumela)* 10

PULANE: Ga ke re go re ke wa tate, Mma, ke šupa gore tate o tseba mong wa wona.

NKARENG: Se nyake go mpheroša dibete, ngwanenyana. A tatago o be a na nago ge o tšama o sasanka le bašemanyana?

PULANE: Tate ke yena a tsebago gore mong wa mpa ye ke mang. 15

NKARENG: O thoma tatago bjale, Pulane. Afa o a lemoga gore ge a ka go kwa o bolela ka mokgwa woo o tlo go robaganya?

PULANE: Tate o a tseba gore Phafana ke yena a nkimišitšego.

NKARENG: *(O mo tomoletše mahlo)* Mang? A o re ke go kwa gabotse, Pulane? 20

PULANE: O tloga o nkwa gabotse, Mma. Phafana ke yena a nthwešitšego morwalo wo.

[Letl. 63–66]

- 4.2.1 Laetša nako ya ditiragalo tša setsopolwa se. (1)
- 4.2.2 Laetša tswalano ya baanegwa ba:
- (a) Pulane le Nkareng
- (b) Phafana le tatagoPulane (2)

- 4.2.3 Nkareng ke lefšega. Fahlela kgopolo ye ka go tšweletša dintlha TŠE PEDI. (2)
- 4.2.4 Tšweletša mehola YE MEBEDI ya poledišano bjalo ka kokwane ya motheo ya tiragatšo ye. (2)
- 4.2.5 Ke thulano ya mohuta mang ye e tšwelelago tiragatšong ye? Fahlela karabo ya gago ka dintlha TŠE PEDI. (3)
- 4.2.6 Ka dintlha TŠE PEDI efa ntlhatebelelo ya mongwadi ka Nkareng tiragatšong ye. (2)
- 4.2.7 Go ya ka tsebo ya gago ya tiragatšo ye, na molwantšhwa ke mang? Fahlela karabo ya gago. (2)
- 4.2.8 Thuto yeo e tšweletšwago ke tiragatšo ye ke efe? Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (2)
- 4.2.9 Tšweletša kgopolo ya gago mabapi le maitshwaro a batswadi ba Pulane tiragatšong ye. (1)

[35]**PALOMOKA YA KAROLO YA B: 35**

KAROLO YA C: DIKANEGELOKOPANA**POTŠIŠO YA 5: KHUPAMARAMA – Mamphoku Mamabolo****5.1 'MOHLOMONGWE KE TLHABOLOGO' – JRL Rafapa****SETSOPOLWA SA I**

Banna le basadi ba baagišane ba ba ahlametšego Tibang moratho wa Moswananoši, ba kalokana go thinthana lona lerole le la go pipa matšoba (matšoba) a lapa le. Tibang o hlalošitše gore morwa wa mogolwagwe o tsene go yena kua mmotong wa kgojana ka mahwibi a banna a rwele mankeretlana a gagwe a re ga a sa rata go bitšwa morwa wa Moswananoši le go dula magala ka marago ka lapeng leo go thwego ke labo. Ge Tibang a botšiša gore mmagwe ge a mo laela o rileng, lesogana la hlaloša gore mmagwe o sa ile maeto o laetše bohle lapeng gore ka ge a ile go emela rakgadiagwe setlogolwana se se fetilego le mmutedi, o tla lala fao go phetha setho. 'Ebile rangwane, go se be gona ga mme ke gona go mphilego lešoba la go tšhaba ka ge go mo laela ke be ke tlo swanelwa ke go mo fa lebaka. <u>Lebaka la go ntomiša lapa lešo le tlo emiša pelo ya gagwe ge a ka le e kwa, ka fao bokaone a se le tsebe.</u>	5
'Ke lebaka mang leo, ngwanaka, o ntšhoša bjalo?' O a edimola, mosadi ka malaong o tomotše mahlo.	15
'Rangwane,' ... 'ke taba ye kgolo kudu ye nka se kgonego go go botša yona. Le mme nka se mmotše ...'	

[Letl. 46]

- 5.1.1 Ditiragalo tša setsopolwa se di direga ka nako mang? Tiiša karabo ya gago ka dintlha TŠE PEDI. (3)
- 5.1.2 Hlaloša tswalano ya baanegwa ba ba latelago go ya ka tsebo ya gago ya kanegelokopana ye.
- (a) Moswananoši le Tibang.
- (b) Moswananoši le Ekwang. (2)
- 5.1.3 Ngwala dintlha TŠE PEDI tšeo di laetšago gore mongwadi o atlegile matsenong a gagwe a kanegelokopana ye. (2)
- 5.1.4 Na molwantšhwa wa kanegelokopana ye ke mang? Fahlela karabo ya gago. (2)
- 5.1.5 Ke thulano ya mohuta ofe yeo e tšwelelago setsopolweng? Fahlela karabo ya gago. (2)
- 5.1.6 Hlaloša tema yeo e kgathwago ke mongwadi ka dintlha TŠE THARO. (3)

- 5.1.7 Tšweletša molaetša wa kanegelokopana ye. Efa dintlha TŠE PEDI. (2)
- 5.1.8 Ahlaahla bohlokwa bja poledišano ya kanegelokopana ye ka dintlha TŠE PEDI. (2)

LE

5.2 'LEGOKOLODI LA MAREGA' – MS Madiba

SETSOPOLWA SA J

Ba rile ge ba tsena toropong ya Tshwane, ba ema lebenkeleng la dijo. Pano ka ge e be e le sekhorane, o rekile mapokisi a mararo a dikgogo tša go gadikwa (<i>Kentucky</i>) le bana ba gabotšona, a feleletša ka go botšiša lekgarebe lela gore le nyaka senotšididi sa mohuta mang. Aowa, la fetola ka go re ' <i>Cross-Bow Cider</i> ' ka ge le lona e be e le motswalelašepini.	5
Ba fihlile gona sinemeng kua <i>Phelindaba</i> , ba ipshina ka tšohle. Pano o ile a lefela phapoši ya go robala gore a ipshine le lekgarebe. Lebakeng leo ba be ba se sa itaola. Lekgarebe lela le be le paletšwe ke go hlalošetša Pano seo se lego gona. Ba ile ba tenwa ka moka le bagwera ba gagwe bošegogare. Ba kwane gore ba a sepela ka botagwa le maroko. Lebakeng leo Pano o be a šetše a gapeletša go otlela le ge a ekwa gore go a pala. Tseleng Pano a kwa dihlabi mmeleng fela a se ke a rata go botša motho gare ga bao a nago le bona. Di ile tša mo gatelela kudu moo sefatanaga se ilego sa tšwa tseleng, sa phethoga gararo. Bagwera ba gagwe le makgarebe ale ba hlokofala le semeetseng. Pano le lekgarebe lela a go le topa tseleng ba ile ba hlakodišwa ka pela, ba išwa bookelong bja Kalafong.	10 15
	[Letl. 76–77]

- 5.2.1 Na ditiragalo tša setsopolwa se di diragala tikologong ya mohuta mang? Fahlela ka dintlha TŠE THARO. (4)
- 5.2.2 Tšweletša ditlamorago tšeo di hlotšwego ke ge Pano a sa bolele ka dihlabi tša gagwe. Efa TŠE THARO. (3)
- 5.2.3 Hlaloša moya wo o renago setsopolweng se. Fahlela karabo ya gago ka dintlha TŠE PEDI. (3)
- 5.2.4 Go ya ka tsebo ya gago ya kanegelokopana ye, na Pano ke motho wa mohuta mang? Fahlela karabo ya gago ka dintlha TŠE PEDI. (3)
- 5.2.5 Tšweletša bokamorago bja bophelo bja Pano? (1)
- 5.2.6 Ke thuto efe yeo e tšweletšwago ke kanegelokopana ye? Tšweletša dintlha TŠE PEDI. (2)
- 5.2.7 Na o kwana le ka mokgwa wo mongwadi a rumilego kanegelokopana ye? Fahlela karabo ya gago ka ntlha E TEE. (1)

PALOMOKA YA KAROLO YA C: 35

KAROLO YA D: THETO**DIRETO TŠA SESOTHO SA LEBOA – Prof. DM Kgobe****POTŠIŠO YA 6**

Araba dipotšišo TŠE PEDI.

6.1 Bala sereto sa ka tlase gomme o arabe dipotšišo tša go se latela.

La pitšana – LP Thoka

- 1 Ge e le lehu re hwile la pitšana,
- 2 Gobane la sego lona le ka rokwa,
- 3 Afrika-Borwa ruri e tsenetšwe ke sera,
- 4 Boramaledu ba iphetošitše dipoo tša marurušo,
- 5 Ba iphetošitše mekoko ruri ba a kopa,
- 6 Ba iphetošitše dikgotho ruri ba a kgotha,
- 7 Ba itirela boithatelo ka bana le basadi,
- 8 Ba šomiša mmušo wa mokoko,
- 9 Ke bo sekopa le matswiana,
- 10 Matheka ba ithinyolla ka digotlane tša ditlolamelora,
- 11 Bangwe merogo ba ikgela diphoofoolong,
- 12 Ba re ba fodiša tšhitadingaka ka madimahlweka.

- 13 Ba ithekgile ka diema tša batala,
- 14 Ba re nka ja mo nka nona,
- 15 Ba re mosadi ke kgano o gola ...
- 16 Ba re mosadi ke tloo o gola ...
- 17 Ba re o bone molete wa tšhošwane mabala,
- 18 Beng ba tšena ka merwalo, ba rwaleletše.

- 19 Le reng le tlaiša baapei le barwedi ba lena?
- 20 Le reng le iphile diokobatši le madila?
- 21 E ka ba ke bogaswi goba madirakaboomo?
- 22 E ka ba ke dinotagi goba ke malwetši?
- 23 Dirang diteko tša monagano lena dingaka,
- 24 Dirang mošomo wa lena boradikepisana,
- 25 Bokata le bobolai ke bogole bja letšatši Afrika-Borwa,
- 26 Ba swarwa lehono ka moswana ba sepela mmileng,
- 27 Basadi ga ba sa ya mahung le melatong,
- 28 Di ka šala di itšhebetša ka ba ditlolamelora.

[Letl. 78]

- 6.1.1 Efa mohuta wa sereto se o be o fahlele karabo ya gago ka lebaka. (2)
- 6.1.2 Tsopola mohlala wa poeletšothomi go tšwa temanathetong ya bobedi o be o fe le mohola wa yona. (2)
- 6.1.3 Arola mothalotheo wa 14 ka dikarolometara o be o fe mošomo wa sešura. (3)
- 6.1.4 Tšweletša thekniki yeo mongwadi a e šomišitšego mothalotheo wa 1. Efa mehola YE MEBEDI ya thekniki yeo. (3)

- 6.1.5 Tšweletša ka moo moreti a šomišitšego kgetho le tirišo ya mantšu ka gona mothalothetong wa 4. (4)
- 6.1.6 Akanya kgopolokgolo ya moreti yeo e theilwego godimo ga mothalotheto wa 24. (1)
- 6.1.7 Ahlaahla moya wo o renago methalothetong ya 26–28. Fahlela ka mabaka A MABEDI. (3)

LE

- 6.2 Bala sereto sa ka tlase gomme o arabe dipotšišo tša go se latela.

Le tlabja ke tše – Tauatsoala et al.

- 1 Ge lehodu le senya senyang,
2 Ge lehodu le utswa,
3 Ge lehodu le bolaya,
4 Ge lehodu le thuntšha batho,
5 Na ditokelo ke go senya?
6 Na ditokelo ke go utswa?
7 Na ditokeelo ke go bolaya?
8 Na ditokelo ke go thuntšha?
9 Ba kae borangwane Tladi?
10 Ba kae bomalome Bauba?
11 Ba kae bomajadihlogo 'a Rapodu?
12 Ba bolaišitšwe ke tšona tša gore ke ditokelo.
13 Ditokelo ke tša ngwana,
14 Ditokelo ke tša mma,
15 Ditokelo ke tša tate,
16 Ditokelo ke tša lehodu.
17 Ge ngwana a senya,
18 Ke ditokelo tša gagwe?
19 Ge monna a bolaya,
20 Ke ditokelo tša gagwe?
21 Mosadi ge a nyatša monna,
22 Ke ditokelo tša gagwe?
23 Monna ga a no ba monna,
24 Le ge a sena sa gagwe.

[Letl.75]

- 6.2.1 Tsopola mehlala YE MERARO ya poeletšo ya sekafoko seretong se. (3)
- 6.2.2 Efa sebopego sa ka ntle sa sereto se ka dintlha TŠE THARO. (3)
- 6.2.3 Akaretša temanatheto ya bone ka ntlha E TEE. (1)
- 6.2.4 Temanatheto ya 3 e tšweletša kgegeo. Hlaloša ka ntlha E TEE. (1)

- 6.2.5 Bapetša kgopolo ya methalotheto ya 1 le 5. (2)
- 6.2.6 Laetša ka mokgwa wo moreti a atlegilego go šomiša poeletšopotla temanathetong ya 6 o be o tšweletše patrone ya poeletšo yeo. (4)
- 6.2.7 Efa thekniki yeo moreti a e šomišitšego temanathetong ya 2 o be o fe mohola wa yona. (2)
- 6.2.8 Ahlaahla molaetša wo o rwelwego ke sereto se. (1)

PALOMOKA YA KAROLO YA D: 35

PALOMOKA YA TLHAHLOBO: 70